

A családi életciklus fogalma, normatív, paranormatív krízisek a családban, vertikális, horizontális stresszorok

A családi életciklus modell Haley szerint:

A család dinamikus egység, amely az idők során változik és fejlődik.

Haley (1973) szerint a családok állandó változási folyamata két irányból ered: egyrészt a rendszerre ható *külső tényezők*, másrészt a *belső hatások* változásából. Utóbbihoz tartoznak a készségek, lehetőségek természetes fejlődéséből, a gyermekek növekedéséből származó igények. Haley vezette be a családi életciklus fogalmát, hogy a folyamat fontos szakaszai és az átmenet időpontjai markánsabban kiemelődjenek:

1. az udvarlás periódusa
2. a házasság korai szakasza
3. az első gyermek születése, és a vele való törődés időszaka
4. a házasság középső szakasza – a gyermekek iskoláskora
5. a gyermekek „kirepülése a fészekből”
6. nyugdíjaskor és öregkor
7. a halál és a veszteségek korszaka

Amikor a család átjut egy fejlődési fázison, a rendszeren belüli viszonyokat újra kell tárgyalni, ennek elmaradása szabályszerűen problémákat okoz.

A családi élet fejlődési folyamatában elkülöníthető szakaszok vannak, melyek mindig újabb és újabb megoldandó feladatokat hoznak magukkal. Az új fejlődési szakasz elérése új működésmód kialakulását is szükségessé teszi, ami egy úgynevezett „normál krízis”.

Ezek változtatásokra provokáló hatásokat jelentenek, fordulópont jellegű időszakok.

Igazi krízis akkor keletkezik, ha a család nem tudja funkcióit rugalmasan működtetni.

A rugalmas működés pedig csak úgy lehetséges, ha az egyéneket nagyfokú stabilitás jellemzi és alkalmasak az életciklus – váltásokkal együttjáró szerepváltásokra is.

Dinamikus családszociológia, Hill és Rodgers - féle családi életciklus modell:

Ez a család önmegújításán alapszik és azon, hogy a család fontosabb eseményi megváltoztatják annak egész interakciós és érzelmi rendszerét.

Ezek a szakaszok a következők:

- Újonnan házasodott pár, gyermek nélkül.
- Csecsemős család
- Kisgyermekes család (2,5 - 6 éves korig)
- Család iskoláskorú gyermekkel (6- 12 éves korig)
- Család serdülő korú gyermekkel
- A felnövekedett gyermeket kibocsátó család
- Magukra maradt, még aktív szülők családja
- Inaktív öreg házaspár családja.

A család, mint fejlődési folyamat:

Bizonyos szakaszokra jellemző helyzetek, szerepek, kommunikációs stílus, problémák.

Az egyes életciklusok közötti átmenet alkalmazkodást, rugalmasságot igényel. Ha ez hiányzik, *normatív krízisek* alakulnak ki.

Paranormatív krízisek: a családi életciklusoktól független, hirtelen bekövetkező változások miatti krízisek

A családi életciklus lépései Eric Erikson nyomán:

1. udvarlás
2. házasodás
3. első gyermek várása – terhesség
4. család csecsemővel
5. család óvodáskorú gyermekkel
6. család iskoláskorú gyermekkel
7. család serdülővel
8. család az elbocsátott gyermekkel – nagyszülőség

A családi életciklusok gyermekek jelenlétéhez vannak kötve.

Egyik életciklusból a másikba átkerülni mindig krízisekkel jár.

Krízis: Amikor a régi működési módok már nem funkcionálnak, de még nincsenek újak.

Normatív krízis: fejlődésből következik. *Paranormatív krízis:* nem következik a fejlődésből.

Watzlawick szerint a családi életciklusban két ponton jönnek létre rendszerint krízisek:

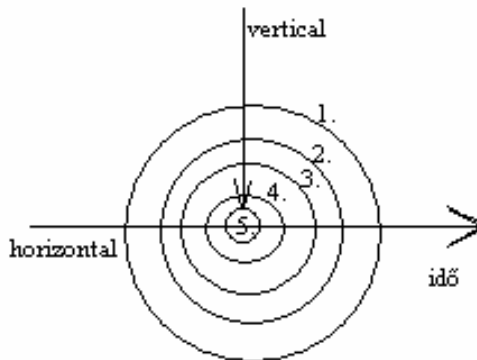
- az egyik szakaszból a másikba való átlépés tagadásakor
- a következő szakaszba való továbblépés elmaradásakor

Az életciklus fogalma voltaképpen egy gondolkodási keret arról, hogyan is működik egy család a kulturális és társadalmi normák talaján. Azt például, hogy mi az elfogadható és mi az elfogadhatatlan viselkedés egy adott családban, a család életének minden szakaszában kétségtelenül a kulturális elvárások szabják meg. A biológiai fejlődés is szolgálhat némi támpontul, ennek segítségével végiggondolhatjuk hogyan kapcsolódnak egymáshoz a szülői figurák és a gyerekek.

Minuchin a családot olyan természetes fejlődési egységnek fogta fel, amely több stádiumon keresztül fokozatosan fejlődve a saját szerveződésén belül mindig újra meg újra átalakul, de ekközben tagjai számára a folyamatosságot is fenntartja.

Horizontális és vertikális stresszorok (feszültségforrások):

A horizontális tengely magában foglalja az előre jelezhető, a fejlődéssel járó stresszorokat, az előrelátható eseményeket, és ide tartoznak azok a veszélyek, melyekkel a család élete során találkozik: különféle hátrányok, hosszú ideig tartó betegségek, korai halálesetek, valamint a családon kívülről származó olyan környezeti feszültségek, amelyeket az nem tud kontrollálni. A vertikális stresszorok magukban foglalják az előző generációk tapasztalatait, főleg amelyeket a szülők tapasztaltak és adnak tovább. Ide tartoznak a családi minták, mítoszok, titkok, küldetések. A család nyilvánvalóan azokon a pontokon a legsérülékenyebb, ahol az aktuális krízis feléleszt bizonyos, korábban a szülőktől átvett szorongásokat, amelyekkel ők sem voltak képesek megbirkózni annak idején.

Vertikális stresszorok:

Rendszer szintek:

1. szociális, kulturális, politikai, gazdasági környezet (nem, vallás, etnicitás, stb.)
2. társadalom, munkahely, barátok
3. kiterjedt család
4. szűk (nukleáris) család
5. individuum – egyén

Horizontális stresszorok:

- a) fejlődési, normatív: életciklus változások
- b) előre nem látható, paranormatív: hirtelen halál, krónikus betegség, munkanélküliség, baleset, stb.

Ceremoniák, rituálék: az életciklus-váltást követik. Fontos szerepük van a szerepek újradefiniálásában. Segítik megélni az életciklus-változásokat. (esküvő, temetés, ballagás, stb.)

Felhasznált irodalom:

- ~ Családterápiás olvasókönyv 1.
- ~ Saját órai jegyzet (Safranka Judit) - www.juditti.hu